14ph_COLOR_050709_@ 03-07-09 19:03 ™ÂÏ›‰·1

Με την Αντιγόνη Σολομωνίδου Δρουσιώτου
Email: antigoni.drousiotou@phileleftheros.com

Είναι ιστορικός, μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας και αρχαιολόγος με ειδικότητα στη Μακεδονία. Για το σύνολο του έργου του ο Μιλτιάδης Χατζόπουλος έχει τιμηθεί με το χάλκινο μετάλλιο της Ακαδημίας Αθηνών. Ήλθε για πρώτη φορά στην Κύπρο το 1973 και την ερωτεύτηκε. μπνευσμένος από τα ταραχώδη χρόνια 1952 - 1973 στο νησί εκδίδει μια τριλογία μυθιστορημάτων.

Ο σημερινός κόσμος δεν μου αρέσει...

Γεννηθήκατε το 1944. Πώς μοιάζει η ιστορία που έγραψε η δική σας γενιά; *Δεν είμαι περήφανος στον απολογισμό του βίου μου. Νομίζω ότι παραδίδω μια Ελλάδα μάλλον χειρότερη από αυτή που πήρα.*

Πώς ήταν η Ελλάδα που πήρατε; *Φτωχή αλλά αισιόδοξη. Μια Ελλάδα που έβγαινε από κατοχή και εμφύλιο πόλεμο, η οποία ήθελε να κάνει πράγματα καλύτερα από την προηγούμενη γενιά. Στην πορεία γνώρισα μια Ελλάδα πάρα πολύ υλιστική, μια γενιά νεόπλουτων.*

Ο κόσμος μέσα στον οποίο ζουν τα σημερινά παιδιά *... δεν τους υπόσχεται τίποτε. Θα ζήσουν χειρότερα από ό,τι ζήσαμε εμείς από άποψη περιβάλλοντος, σταθερότητας και ασφάλειας επαγγελματικής. Την εποχή μου το κίνημα της αμφισβήτησης ήταν κίνημα αγάπης, επιστροφής προς τη φύση, τη δεκαετία του '70 το αντιπολεμικό κίνημα έγινε βίαιο. Αυτός ο κόσμος δεν μου αρέσει και νομίζω ότι τα παιδιά μου αισθάνονται πιο ανασφαλή, πιο ανήσυχα, δεν είναι αισιόδοξα όπως κι εγώ.*

Γιατί συνέβη αυτό; *Η αμαρτία της δικής μου γενιάς που αντρώθηκε τις δεκαετίες '60 - '70 ήταν ότι θέλοντας να απελευθερωθεί από κάθε φραγμό, κατεδάφισε όλα τα όρια ηθικής τα οποία έθετε η παράδοση και απελευθέρωσε στην πραγματικότητα τη δύναμη του χρήματος. Βασίλευσε μια τρομερή απληστία που έφερε τη σημερινή παγκόσμια οικονομική κρίση. Τα πάντα πλέον μετρούν όχι με το τι είσαι αλλά με το πόσα κερδίζεις και αυτό το βλέπει κανείς και στην Κύπρο κάθε φορά πιο έντονα. Γι' αυτό φοβούμαι ότι αυτά που παραδίδουμε στα παιδιά μας είναι χειρότερα από αυτά που πήραμε.*

«Αισθάνθηκα θυμό που εγκατέλειψαν την Κύπρο»

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ: *Ο ιστορικός-αρχαιολόγος του βιβλίου «Εν μέρει ελληνίζων»*

«Εν μέρει ελληνίζων» το πρώτο σας μυθιστόρημα για την Κύπρο. Γιατί αυτός ο τίτλος, το άλλο μέρος τι είναι; ...γαλλίζων, αγγλίζων, πρόκειται για ένα παιδί τον Δημήτρη, ο οποίος αμφιταλαντεύεται μεταξύ των διαφόρων ταυτοτήτων που μπορούσε να έχει κανείς στην Κύπρο την ταραγμένη εποχή του αντιβρετανικού αγώνα. Τα διλήμματά του δεν είναι λιγότερο επίκαιρα σήμερα γιατί αφορούν ζητήματα καταπίεσης και τρομοκρατίας, συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών και θρησκειών.

Πότε ήλθατε για πρώτη φορά στην Κύπρο; Ο αδελφός μου θέλοντας να με ευχαριστήσει, με κέρασε ένα ταξίδι στην Κύπρο υπό ιδανικές συνθήκες το 1973. Για μια βδομάδα γύρισα όλο το νησί, πήγα μέχρι και στην παλιά πόλη της Αμμοχώστου διότι είχα γαλλικό διαβατήριο.

Τι σας είχε κάνει εντύπωση; Η εξωτική συνύπαρξη μιας ανατολίτικης φύσης και μιας τελείως δυτικής αρχιτεκτονικής. Εδώ βρήκα το δυτικό Μεσαίωνα στις εκκλησίες του Αγίου Νικόλα, της Αγίας Σοφίας. Έπειτα η Κύπρος ήταν λίγο η Ελλάδα από την αντίστροφη μεριά, από τον τρόπο που κυκλοφορούν τα αυτοκίνητα, από τις επιγραφές στα κέντρα. Η γλώσσα με τα αρχαϊκά στοιχεία με γοήτευε πολύ. Αισθάνθηκα όμως ένα βάρος, μια απειλή.

Γιατί; Μου έκαναν εντύπωση οι διάφοροι τακτικοί και άτακτοι στρατοί οι οποίοι κυκλοφορούσαν. ΕΟΚΑ Β', Εθνική Φρουρά, αστυνομικοί, εφεδρικό, ομάδες του Λυσσαρίδη, ΟΗΕ, Άγγλοι στρατιώτες, Τουρκοκύπριοι άτακτοι, τουρκικός στρατός. Αισθανόσουν ότι κάτι θα γινόταν διότι δεν μπορούσαν να συνυπάρχουν όλοι αυτοί. Οι Κύπριοι από την άλλη ζούσαν σε μια απίστευτη μακαριότητα. Υπήρχε ένας απότομος πλούτος, ο οποίος έφτανε μέχρι τη χλιδή. Θυμάμαι τους γάμους στην πισίνα του Χίλτον, ερχόταν από το χωριό ο παππούς με τη βράκα, ο γαμπρός με τη φρικτή μόδα της δεκαετίας του '70, τα πεντόλιρα καρφιτσωμένα στο ζευγάρι. Μια μέρα πήγαμε για μπάνιο στον Καραβά. Απέναντι ήταν τα βουνά της Καραμανιάς, πίσω μου ο Άγιος Ιλαρίωνας με μια τεράστια τουρκική σημαία και αισθάνθηκα μεταξύ δυο πυρών. Έφυγα ανήσυχος και ταραγμένος.

Όταν έγινε το πραξικόπημα τον επόμενο χρόνο ... εργαζόμουν σε ένα εκδοτικό οίκο, ήμουν συνεργάτης του Τσάτσου, του μετέπειτα Προέδρου της Δημοκρατίας. Παγώσαμε όταν το ακούσαμε διότι φοβηθήκαμε ότι θα γινόταν η εισβολή. Την τρομερή εκείνη Δευτέρα της 20ής Ιουλίου, άκουσα από το ραδιόφωνο του BBC ότι είχε αρχίσει η απόβαση. Στις δέκα το πρωί κηρύχτηκε η φαιδρή επιστράτευση. Αφού χαιρέτησα τη γυναίκα και τα παιδιά μου πήγα να καταταγώ. Γύρισα ύστερα από μερικές ώρες άπρακτος, διότι επικρατούσε χάος. Αισθάνθηκα θυμό και ντροπή με τους Έλληνες που εγκατέλειψαν την Κύπρο. Γι' αυτό δεν ήθελα να ξαναέλθω στο νησί.

Πότε τελικά ξαναήλθατε; Τριάντα χρόνια μετά, το 2003 είχα πάει στο Ισραήλ και σταμάτησα στην Κύπρο για το συνέδριο των αρχαιολόγων που οργανώνεται κάθε χρόνο από το Cyprus American Archaeological Institute. Τότε είχαν ανοίξει τα οδοφράγματα και πέρασα στην κατεχόμενη Λευκωσία. Μου έκανε εντύπωση η ομοιότητα και η διαφορά με το Ισραήλ. Τα Ιεροσόλυμα είναι μια διαιρεμένη πόλη μόνο που δεν φαίνεται, υπάρχει ένα αόρατο τείχος το οποίο Ισραηλινοί δεν περνούν ποτέ. Η οικονομική και η στρατιωτική δύναμη είναι από την ίδια μεριά, ενώ στην Κύπρο οι αδύνατοι στρατιωτικά ευημερούν οικονομικά. Αυτό μου κίνησε το ενδιαφέρον, έγραψα ένα ταξιδιωτικό το οποίο δεν δημοσίευσα ποτέ. Μετά μου μπήκε η ιδέα τις εντυπώσεις από τις επισκέψεις μου να τις κάνω ένα μυθιστόρημα, για να προσπαθήσω να καταλάβω πώς βίωσαν οι άνθρωποι τα γεγονότα που οδήγησαν στην εισβολή του '74. Αυτά ήταν η αφετηρία για να γίνει το μυθιστόρημα «Εν μέρει ελληνίζων».

Μου μπήκε η ιδέα τις εντυπώσεις από τις επισκέψεις μου να τις κάνω ένα μυθιστόρημα

Το βιβλίο περιέχει τέτοιες λεπτομέρειες που κι ένας ντόπιος μπορεί να μην τις έξερε. Είμαι ιστορικός αρχαιολόγος, ο οποίος αναζητεί πηγές για να μπορέσει να αποκαταστήσει το παρελθόν. Έτσι η πρώτη μου δουλειά ήταν να βρω χάρτες εκείνης της εποχής, της Λευκωσίας με τα ονόματα των δρόμων, της Κερύνειας, της Αμμοχώστου και μετά να αναζητήσω πρακτικές πληροφορίες, πόσο κόστιζε ένα ταξί, ποια εταιρεία λεωφορείων πήγαινε στην Κερύνεια κ.λπ.

Αυτά τα βρήκατε μέσα από συνεντεύξεις ανθρώπων; Όχι ιδιαίτερα, ένα βιβλίο που υπήρξε πολύτιμο για μένα ήταν ο τουριστικός οδηγός «Romantic Cyprus» που έγραψε την εποχή εκείνη ο πατέρας της ιδιοκτήτριας του βιβλιοπωλείου Μούφλον. Εκεί βρήκα τις πιο απίθανες πληροφορίες, μέχρι και διαφημίσεις της εποχής με ονόματα καταστημάτων, έτσι μπόρεσα να αποκαταστήσω τη διαδρομή στην οδό Κερύνειας από το Σεράι μέχρι την Πύλη της Πάφου. Κάθε φορά που ερχόμουν στο νησί έβγαζα φωτογραφίες για να κοιτώ αυτά που ήθελα να περιγράψω. Δούλεψα ως ιστορικός αρχαιολόγος, με χάρτες και φωτογραφίες προσπαθώντας να αποκαταστήσω μια εικόνα του παρελθόντος.

Γιατί προτιμήσατε να κάνετε ένα μυθιστόρημα παρά αρχαιολογία στην Κύπρο; Διότι στην αρχαιολογία έχω αφιερώσει τη ζωή μου στη Μακεδονία και ήταν δύσκολο να αλλάξω. Το μυθιστόρημα σου δίνει μια ελευθερία και καμιά φορά τα δημιουργήματά σου χειραφετούνται και σου ξεφεύγουν. Αυτή είναι η χαρά της δημιουργίας χωρίς τους περιορισμούς της πραγματικότητας. Το μειονέκτημα είναι η ανασφάλεια επειδή δεν πατάς στο στέρεο έδαφος της πραγματικότητας συνεχώς διερωτάσαι «μήπως έχω πέσει τελείως έξω». Βέβαια κριτές είναι οι αναγνώστες.

Πώς αντέδρασαν οι αναγνώστες; Αποδίδω ιδιαίτερη σημασία στους Κυπρίους αναγνώστες από τους οποίους πήρα θετικές αντιδράσεις. Μου επεσήμαναν βέβαια ορισμένα μικροσφάλματα.

Όπως; Παρασυρμένος από όλα τα ονόματα εκκλησιών που είναι αφιερωμένες στην Παναγία, Μακεδονίτισσα, Χρυσοσπηλιώτισσα κ.λπ., την εκκλησία του Τρυπιώτη την έκανα Τρυπιώτισσα. Το άλλο σφάλμα είναι το Άρσος που το έκανα η Άρσος. Στη δεύτερη έκδοση θα τα διορθώσω.

Ετοιμάζεται μια τριλογία; Ναι, ο δεύτερος τόμος έχει ήδη τελειώσει και θα κυκλοφορήσει ίσως πριν τα Χριστούγεννα, σκέφτομαι με τον τίτλο «Περατικός» αυτός που είναι από πέρα, μιας που ο ήρωας φεύγει από την Κύπρο. Τώρα συγκεντρώνω υλικό για τον τρίτο τόμο. Πρέπει να έχω την εικόνα της Κύπρου 1968 - 1974. Διαβάζω ιστορικά βιβλία, χάρτες, κυκλοφορώ με τη φωτογραφική μου και ψάχνω το σπίτι που θα μένει ο ήρωας όταν θα γυρίσει πίσω στη Λευκωσία. Νομίζω πως το βρήκα.

Την κυπριακή διάλεκτο πώς τη μάθατε; Διάβασα όλα τα μεσαιωνικά χρονικά, τα οποία είναι μια καλή προπαίδεια και μετά ακούω τον κόσμο να μιλά. Για τους διαλεκτικούς διαλόγους με βοήθησε η Νίκη Μαραγκού.

Το πολυτονικό ξενίζει τις μέρες μας. Έχω χαρακτηριστεί ως αριστερός, αλλά στην ουσία είμαι συντηρητικός.

Η αφοσίωση στην Κύπρο συνισταμένη για επιβίωση

Ένας λαός που είναι εν μέρει ελληνίζων τι μέλλον έχει; Δύσκολη ερώτηση. Πιστεύω ότι η φυσική κατάληξη θα έπρεπε να ήταν τότε η ένωση με την Ελλάδα, αυτό ήθελε δημοκρατικά η συντριπτική πλειοψηφία στο νησί. Αλλά οι Άγγλοι την τορπίλισαν με κάθε τρόπο και δημιούργησαν μια αδιέξοδη κατάσταση.

Σήμερα μπορεί να υπάρξει μια ενωμένη Κύπρος; Θα μπορούσε να υπάρξει αν οι κάτοικοι του νησιού συναντηθούν στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή που είναι η Κύπρος, αν αποφασίσουν να ζήσουν ως Κύπριοι. Θα ήταν ανάγκη να γίνει κάτι σαν την Ελβετία όπου δεν είσαι Γερμανοελβετός ή Γαλλοελβετός, αλλά Ελβετός. Αυτό είναι θέμα παιδείας και πολιτικής βούλησης.

Μα χύθηκε αίμα μεταξύ των Ελληνοκυπρίων κα Τουρκοκυπρίων. Και στην Ελβετία έγιναν πόλεμοι μεταξύ γαλλοφώνων και γερμανοφώνων. Γι' αυτό λέω ότι χρειάζεται βούληση και διαπαιδαγώγηση. Να υπάρχουν σχολεία ελληνικά και τουρκικά αλλά να έχουν ένα κοινό κορμό στη διδασκαλία της γλώσσας εκατέρωθεν. Το κοινό θα πρέπει να είναι η αφοσίωση στην Κύπρο.

Βλέπετε να μπορεί να γίνει; Είμαι απαισιόδοξος διότι νομίζω ότι η Τουρκία δεν θα θελήσει ποτέ, εκτός αν υποστεί μια πανωλεθρία, να αφήσει αυτά που έχει. Θέλει οπωσδήποτε να κρατήσει υπό τον έλεγχο της το βόρειο τμήμα της Κύπρου και αν είναι δυνατόν να ελέγχει και το νότο, όπως ήταν το σχέδιο Ανάν.

Το 2004 στείλατε επιστολή στο Λόρδο Χάνεϊ για το σχέδιο Ανάν; Δεν ήταν γράμμα, είχα γράψει κριτική για το βιβλίο του σε ένα αγγλικό περιοδικό που έλεγε πώς ο Χάνεϊ, ο οποίος ήταν ο εντολέας του Ντε Σότο, είχε κατασκευάσει ένα σχέδιο το οποίο υπό το κάλυμμα μιας ομοσπονδίας καθιστούσε την Κύπρο προτεκτοράτο της Τουρκίας, αφήνοντας τους Ελληνοκυπρίους τελείως εκτεθειμένους καταργώντας την Κυπριακή Δημοκρατία, δημιουργώντας με παρθενογένεση το νέο κράτος, εξασφαλίζοντας τις Βάσεις για τους Άγγλους, επιτρέποντας στην Τουρκία να έχει επεμβατικά δικαιώματα όχι μόνο στο βορρά όπου είναι ήδη αλλά και στις ελεύθερες περιοχές. Ουσιαστικά δεν έδιωχνε τους εποίκους, ελάχιστοι πρόσφυγες επέστρεφαν και αυτοί που αποζημιώνονταν ήταν με χρήματα Ελληνοκυπρίων στην πραγματικότητα. Βέβαια για το θέμα της παρθενογένεσης υπήρχαν διάφορες εκτιμήσεις. Μέσα στο βιβλίο του ο Λόρδος Χάνεϊ επαίρεται για την εφεύρεσή του, ζητά να ξεχάσουμε την Κυπριακή Δημοκρατία και μιλά για τη νέα Κυπριακή Δημοκρατία που δημιουργείται από του μηδενός. Πώς ζήσατε την εποχή του δημοψηφίσματος; Το σχέδιο Ανάν εμφανίστηκε το 2002 και ήμουν ενθουσιασμένος στην αρχή, νόμιζα ότι επρόκειτο για μια συμβιβαστική λύση η οποία θα δημιουργούσε μια ομοσπονδία διζωνική, δικοινοτική και θα υπήρχε ισορροπία ανάμεσα στο τι δίνεις και τι παίρνεις. Όταν όμως διάβασα τις χίλιες σελίδες του σχεδίου Ανάν 5, τότε άλλαξα εντελώς γνώμη.

Η εποχή του δημοψηφίσματος θα περιλαμβάνεται στην τριλογία που ετοιμάζετε; Το δεύτερο μέρος του τρίτου τόμου θα είναι για την εποχή πριν το δημοψήφισμα 2002-2003.

Ένας άνθρωπος χωρίς παρελθόν είναι χαμένος

Το Κέντρο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του οποίου είστε Διευθυντής το έχει αγγίξει η κρίση; *Πριν μια βδομάδα το Υπουργείο αποφάσισε να διαλύσει το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.) το οποίο έχει διάφορα ερευνητικά κέντρα, για την εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων ορισμένων ανθρώπων. Διερωτάται κανείς πώς θα γίνει εξοικονόμηση δημοσίου χρήματος με την κατάργηση διοικητικών συμβουλίων τα οποία δεν αμείβονται. Αντιθέτως το τεμαχισμός του Ε.Ι.Ε. σε τέσσερα κομμάτια θα συνεπάγεται τρομερά έξοδα. Παράλληλα θέλουν να κάνουν τα ερευνητικά κέντρα των Αθηνών μονοθεματικά, αυτό είναι σοβιετική αντίληψη η οποία έχει εγκαταλειφθεί προ πολλού σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες.*

Δίνετε μάχη; *Βέβαια, διακόψαμε την κυκλοφορία στην κεντρική λεωφόρο μπροστά από το Ίδρυμα, δίνουμε συνεντεύξεις, γράφουμε σε συναδέλφους σε όλο τον κόσμο, βάλαμε μαύρες σημαίες. Ελπίζουμε πως μέχρι να τα κάνουν όλα αυτά θα γίνουν εκλογές και θα αλλάξει ο Υπουργός. Βέβαια εγώ είμαι Καβαφικός, πιστεύω ότι οι Μήδιοι μπορεί να διαβούν στο τέλος αλλά δεν έχει σημασία, πρέπει κανείς να δώσει τη μάχη ανεξαρτήτως αποτελέσματος.*

Έχετε τρεις έρωτες, Κάλβο, Καβάφη, Ελύτη. *Ο Κάλβος είναι η ηρωική αντιμετώπιση της ζωής, λειτουργεί επάνω μου σαν θούριος του Ρήγα. Ο Ελύτης είναι η ομορφιά της Ελλάδας, ο έρωτας και ο Καβάφης είναι το κριτικό βλέμμα και η αποστασιοποίηση από τα πράγματα που σου επιτρέπουν να κοροϊδέψεις τον εαυτό σου όταν τον παίρνεις πολύ στα σοβαρά.*

Η αγάπη για τη Μακεδονία πώς προέκυψε; *Συμπωματικά. Όταν άρχισα να ασχολούμαι με τη Μακεδονία έγινε η μεγάλη έκρηξη της μακεδονικής αρχαιολογίας με τον Ανδρόνικο, ο οποίος ήταν συνεργάτης του εκδοτικού οίκου όπου δούλευα και επιμελήθηκα το πρώτο του βιβλίο με τα ευρήματα της Βεργίνας «Φίλιππος βασιλεύς Μακεδόνων». Έτσι ανοίχτηκαν εμπρός μου πάρα πολύ σημαντικές έρευνες που με συνεπήραν.*

Ακούγοντας σήμερα όλες αυτές τις αντιπαραθέσεις για το θέμα του ονόματος... *είμαι ιστορικός και με ενδιαφέρει η ιστορική αλήθεια, αφετέρου είμαι πολίτης του κράτους και σκέφτομαι πολιτικά επομένως ρεαλιστικά. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι αρχαίοι Μακεδόνες μιλούσαν ελληνικά. Το αρχαίο μακεδονικό βασίλειο βρίσκεται 90% μέσα στη σημερινή Ελλάδα, άρα αν κάποιος μπορεί να διεκδικεί μακεδονικές περγαμηνές είναι πράγματι η Ελλάδα. Πρέπει όμως να βρεθεί μια συμβιβαστική λύση με τα Σκόπια και για μένα το καλύτερο θα ήταν Νέα Μακεδονία. Δυστυχώς δεν το δέχτηκαν και τώρα συζητούν το «Βόρειος Μακεδονία». Πρέπει να προσέξουμε να μην ιδιοποιούνται αποκλειστικά το όνομα όχι μόνο της χώρας αλλά και των διαφόρων επιθέτων. Σε ένα άρθρο μου στο American Journal of Archaeology μου ζήτησαν πρόσφατα να τη γράψω αρχαία Μακεδονία και αρνήθηκα.*

Ο Μέγα Αλέξανδρος ήταν ιμπεριαλιστής; *Όποιος μπορεί να είναι ιμπεριαλιστής γίνεται. Ο Αλέξανδρος δεν ήταν ο άνθρωπος που μαγεύτηκε από τη χλιδή των Περσών και θέλησε να διοικήσει τον κόσμο, με 360 γυναίκες παλλακίδες.*

Ο Φίλιππος *...ήταν λογικός, καλλιεργημένος, αγαπούσε τις γυναίκες και από μία από αυτές οδηγήθηκε στο θάνατο. Η σημερινή Ελλάδα νιώθετε ότι έχει να κάνει με την Ελλάδα που δημιούργησε αυτό που επηρέασε τη σκέψη των ανθρώπων τα τελευταία δυόμισι χιλιάδες χρόνια; Έχει όλο και λιγότερες σχέσεις, αυτή είναι μια άλλη απαισιόδοξη διαπίστωση. Εδώ και δεκάδες χρόνια καταστρέφεται συστηματικά ό,τι επιτρέπει την επαφή αυτή. Τα παιδιά μας δεν διαβάζουν αρχαία ελληνικά, δεν έγιναν πιο ορθόγραφα επειδή καταργήθηκαν πνεύματα και τόνοι. Ένας άνθρωπος χωρίς παρελθόν είναι χαμένος. Αν δεν ξέρεις ποιος είσαι δεν ξέρεις πού πας. Γι' αυτό πρέπει οι νέοι να επωφεληθούν από την παράδοση που συσσωρεύτηκε εδώ και τριάμισι χιλιάδες χρόνια.*